

فرودگاه فرشتگان

مهارت‌های پایبندی به نماز در فرزندان
اصغر آیت‌

۲

(۶ تا ۱۸ سال)

نشر قیسات

بذر کز نطفه نور کسب
برین رود و کار کسب

تقدیم به او که ...

وقت نماز، صورتش دگرگون می شد و بدنش به لرزه می افتاد و در پاسخ به چرایی این حالت می فرمود:

«وقت ادای امانت الهی رسیده است، نمی دانم این امانت را نیکو حمل کردم یا نه.»^۱

به نماز که می ایستاد، از شدت ادب در مقابل خدای متعال، هیچ حرکتی نمی کرد و مانند بنایی ثابت بود^۲

و آن چنان عاشق مناجات با خدا بود که برخی از شب ها هزار رکعت نماز می گزارد^۳ و بارها، هنگام نماز، از خوف خدا بیهوش می شد.^۴ در هر مشکلی، به نماز پناه می برد^۵ و به ما آموخت محور زندگی و کارهای انسان مؤمن باید نماز باشد^۶ و آخرین وصیتش درباره نماز بود.^۷

تقدیم به بنده خوب خدا، برادر پیامبر ﷺ، بهترین همسر، بهترین پدر، بهترین امام، حضرت امیرالمؤمنین، علی بن ابی طالب علیه السلام.

۱. محمد باقر مجلسی، بحار الأنوار، ج ۸۱، ص ۲۴۸.

۲. محمد باقر مجلسی، بحار الأنوار، ج ۸۱، ص ۲۶۵.

۳. شیخ کلینی، کافی، ج ۴، ص ۱۵۴.

۴. شیخ صدوق، الأمالی صدوق، ص ۷۷.

۵. شیخ کلینی، کافی، ج ۳، ص ۴۸۰.

۶. سید رضی، نهج البلاغه، نامه ۲۷.

۷. سلیم بن قیس هلالی، کتاب سلیم بن قیس الهلالی، ج ۲، ص ۹۲۶.

سخن‌آغازین

با همه دشواری‌ها و ظرافت‌هایش، شیرین‌ترین کار عالم «تربیت» است و مهم‌ترین بستر تربیت، «خانواده». خانواده اگر «خانواده» باشد، تربیت شیرین می‌شود و طبیعی. همان‌طور که ما نفس می‌کشیم، در خانواده هم تربیت می‌شویم؛ بی‌آنکه به آن فکر کنیم و بدانیم چه می‌شود.

مرکز «احیاء اندیشه و سیره علوی» مجموعه‌ای است مردم‌نهاد و خدمت‌گزار در کارهای خیر. تمرکز این مرکز بر تربیت و تعلیم است، آن‌هم با رویکرد اسلامی و عقلانی و با محوریت زیربنایی‌ترین نهاد تربیت، یعنی خانواده.

وجهه همت ما مهارت‌آموزی به خانواده‌هاست و مایه حرکت ما استفاده هوشمندانه از ابزارهای حمایتی؛ از این‌رو طرح «**مهرستان**» را پایه‌ریزی کردیم تا در پیمودن این مسیر مقدس، بتوانیم منظم و هدفمند و برنامه‌دار پیش برویم. «**مهرستان**» فقط مخفف «محصولات هنری رسانه‌ای» نیست، بلکه اسم مکانی است برای آموختن مهرورزی در خانه و گرمابخشی به کانون خانواده.

ابزار ما در این راه پرفراز و بی‌نشیب چیست؟ از بین همه راه‌های ممکن، با «یار مهربان» به یاری خانواده‌ها آمده‌ایم؛ با همان آشنای پرسخاوتی که صدها نسل بشر را معلم‌وار پرورده و فروتنانه با ذهن و ضمیرشان درهم تنیده است.

بله، با کتاب آمده‌ایم و براین باوریم که با همه تنوع ابزارهای دیجیتال و گرایش جنون آمیز انسان امروز به آن‌ها، هیچ چیز جای کتاب را نمی‌گیرد! اثبات ساده این مدعا را در رشد کتاب‌های کاغذی، در همین سال‌ها و حتی در کشورهای صنعتی، می‌توان سراغ گرفت. خوشبختانه این یار مهربان، هنوز هم به آدم‌ها وفادار مانده و همچنان گنجینه سرشاری به شمار می‌رود که پاسخ‌گوی نیازهای رنگارنگ مخاطبانش است؛ بماند که مدتی است با این یار مهربان نامهربانی می‌کنیم! به دنبال کار خیر زمین مانده‌ای بوده‌ایم که حضورمان را در این عرصه معنا ببخشد و جریانی پویا و اثری مانا به جای گذارد. سرانجام صدها نفر ساعت پایش و پویش، به معماری طرح خانواده محور «مهرستان» انجامید که یکی از میوه‌هایش اکنون در دستان شماست.

با وسواسی خاص، اصول کیفی کار را تعیین کردیم تا شاخص ارزیابی باشند و بازتاب دغدغه‌مندی ما:

۱. تلاش فعالان این طرح و همه تولیدات آن، تمام وقت و تمام قد، در خدمت خانواده‌هاست و تمام آثار مکتوب بر محور نیازهای اعضای خانواده شکل می‌گیرد.

۲. گام‌های اجرایی را کاملاً علمی و منطقی طراحی کرده‌ایم تا از پشته‌های محکم بهره‌مند باشد؛ برای نمونه، نرم افزار قدرتمند و جامع مدیریت سیستمی را در مسیر تصمیم سازی تصمیم گیران و آماده سازی آثار، به کار گرفته‌ایم.

۳. آثاری باید تولید و ترویج شوند که حقیقتاً مورد نیاز باشند و نوآورانه و مشکل‌گشایانه به طرح مسائل بپردازند؛ از این رو، هم به درون مایه‌هایی عالمانه و مبتنی بر آموزه‌های دین اسلام توجه داریم و هم به قالب‌هایی شیوا و جذاب

در انتقال آن‌ها. انتظارمان تا بدان حد است که معادل و مشابهی برای آن آثار، براساس رویکرد انتخاب شده، برای انسان عصر حاضر به ویژه نسل جوان وجود نداشته باشد. در این راستا و برای دستیابی به گنجینه اطلاعات جامع در این موضوع، طرح «اطلس سواد خانواده» در دست تدوین است.

۴. فارغ از شهرت اسمی افراد، از نویسندگانی دعوت به همکاری کردیم که نه تنها از استانداردهای تعریف شده در طرح برخوردار باشند، بلکه توصیه‌های نکته‌سنگانه و موشکافانه درباره موضوع مدنظر را در انبان دانش و تجربه خویش انباشته باشند؛ البته از قلم جوان‌ترهای خوش آتیه نیز غافل نماندیم.

۵. غنای زیربنا و کیفیت روبنای «مهرستان» چنین اقتضا می‌کرد که متخصصان ممتاز در حوزه‌های مختلف را در زنجیره تولید مشارکت دهیم: بهره‌مندی از اطلاعات طرح جامع اطلس خانواده و هیئت علمی بصیر برای انتخاب موضوع و نویسندگان، ارزیابان کاربرد و انتخاب افراد زیادی از میان جامعه مخاطب هر یک از کتاب‌ها برای ارزیابی آثار رسیده براساس شاخص‌های تعریف شده، هنرمندان طبع‌شناس برای یافتن نام کتاب‌ها، ویراستاران فعال‌ترین نهاد ویرایشی ایران، طراحان و صفحه‌آرهای خوش قریحه، نمونه خوانی چندباره آثار به منظور اصلاح ایرادهای احتمالی در مراحل پایانی، نیروهای متخصص در صنعت چاپ، چاپخانه‌های کارگشته و مجهز، فعالان حرفه‌ای در تبلیغ و اطلاع‌رسانی و مدیریت فروش، متفکران دلسوز برای انگیزه‌آفرینی و امکان‌سازی برای مطالعه کتاب و....

۶. گوشه چشمی هم داریم به میراث مکتوب گران‌بهای گذشتگان با موضوع خانواده، از راه بازآفرینی و بازنویسی آن‌ها متناسب با نیازها و اقتضائات انسان

معاصر، تا عطر نام و یادشان و خوشه چینی از خرمن معرفتشان، ذائقه مشتاقان را پُر حلاوت کند.

۷. درست است که این طرح برای امکان تداوم بلندمدتش، باید از نظر منابع مالی مستقل و خودگردان باشد، اما به پشتوانه خیراندیشانی که چراغ این راه را روشن کرده‌اند، کاملاً غیرانتفاعی خواهد ماند و عوایدی را که احتمالاً به دست می‌آید، در فرایند تولید و ترویج آثار فاخر فرهنگی بازهزینه می‌کنیم. به این موضوع، در طرح مصوب و تمامی قراردادها تصریح شده است.

۸. بزرگ‌ترین معضل امروز ما در حوزه کتاب و کتاب‌خوانی، نبودن آثار فاخر و مناسب نیست؛ بلکه ضعیف بودن فرهنگ مطالعه در بین اقشار جامعه به ویژه خانواده‌هاست. پیکان تمامی فعالیت‌هایمان تنها به این سمت نشانه می‌رود که این آثار خوانده شوند و تراز مهارتی خانواده‌ها را در زندگی افزایش دهند. به همین منظور، طرح «مطالعه آثار» با توجه به راهبردهای عملی در بستر خانواده، تهیه شده و در حال پیگیری است.

۹. توجه داریم که بی‌اعتنایی به ابزارهای غیرکتابی، راهبرد درستی نیست: تولید کتاب‌های صوتی، محصولات تصویری، نرم‌افزارهای رایانه‌ای و تلفن همراه، حضور در شبکه‌های مجازی و اینترنتی، ترجمه آثار و... نیز مدنظر خواهد بود.

۱۰. برای تنومند شدن این نهال نوپا، نظارت مستمر و ارزیابی همه‌جانبه نیاز است. از ابتدا تا انتهای این طرح، بازخوردگیری و اصلاح مناسب و به موقع مشکلات احتمالی در دستور کار خواهد بود.

۱۱. طرح‌ها و برنامه‌های موفق دیگر فعالان در این عرصه‌ها را برای الگوگیری و مقایسه، رصد کرده و می‌کنیم. خود نیز یافته‌ها و بر ساخته‌هایمان را حاضریم

به رایگان پیشکش رهروان این وادی کرانه نابردار کنیم تا ضمن هم افزایی در بینش ها و دانش ها، بتوانیم با موج آفرینی، خیراندیشان فرهنگی را متقاعد کنیم که پا به این عرصه بگذارند.

آنچه خواندید، همه حرف هایی نبود که گفتنی بود؛ به قدر دقیقه های چندین سال، حرف و تجربه و خاطره و نکته هست؛ اما نباید و نشاید که سخن آغازین را به درازا بکشیم. فقط اینکه حساسیت موضوع و فرهیختگی خواننده، به ما انگیزه می دهد که بارها و بارها درون مایه، قالب، مراحل تولید و توزیع را بازبینی کنیم تا اثری فاخر و ارزشمند را تقدیم نگاه و نگرش بلند شما گرامیان نماییم و مشتاقانه منتظریم تا با دریافت دیدگاه های شما سروران عزیز به آدرس mehr@mehrestan.ir بیش از پیش مرهون مهربانی هایتان گردیم.

بر آستان جانانی سرسپاس فرود می آوریم که توفیق، رفیق طریقمان کرد تا دوره امانت داده شده در مزرعه دنیا را به خوشه چینی از خرمن ارباب و اصحاب فرهنگ و اندیشه بگذارانیم و آنگاه بالطفی دوچندان، ما را و امدار فضل بی کرانش کرد تا در طرح پربرکت «**مهرستان**» بتوانیم بابت تولید و ترویج محصولاتی فرهنگی و تربیتی، مدال افتخار بر گردن بیاویزیم. آری، «تربیت و تعلیم» هدف اصلی آمدن پیامبران و جان مایه کتاب های آسمانی بوده است: «**يَزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُم**» و ما نیز به راه پیمایی و نفس کشیدن در این وادی مفتخریم. از تک به تک سروران ارجمندی که ذره پروری کردند و گام به گام مسیر را هم شانه ما شدند، به رسم ادب، خاضعانه سپاسگزاریم.

عیشتان مدام، ایام به کام، عزت مستدام
مرکز احیاء اندیشه و سیره علوی

مقدمه	۲۰
فصل اول: مهارت‌های پایبندی فرزندان به نماز، از شش سالگی تا حدود دوازده سالگی	۲۳
چند نکته اساسی	۲۵
گفتار اول: ده ویژگی اساسی این دوره	۲۷
۱. آمادگی برای اطاعت‌پذیری	۲۷
۲. آمادگی برای فراگیری آداب و مؤدب‌شدن	۲۹
۳. آمادگی تدریجی برای درک مفاهیم انتزاعی	۳۰
۴. علاقه فراوان به یادگیری و کنجکاوی درباره همه چیز	۳۲
۵. ارتباط عاطفی عمیق، ولی محدود	۳۳
۶. نیاز به انگیزه‌دهی با تأیید و تشویق	۳۴
۷. تأثیرپذیری بسیار فراوان از معلم	۳۵
۸. تمایل به خشنود کردن معلم و والدین	۳۵
۹. توجه به نتیجه عمل	۳۶
۱۰. روحیه ورود به جمع و دوست‌گیری	۳۷
گفتار دوم: گام‌های اساسی برای پایبندی فرزندان به نماز در دوره دوم	۳۹
گام اول: سفارش و دستور	۳۹
دستوری ناب	۴۱
نکاتی کاربردی در این گام	۴۲
از همین الان باید یاد بگیرد	۴۴
گام دوم: پذیرش و دوست‌داشتن فرزندان، آن‌طور که هستند	۴۵
دخترک دروغ‌گو	۴۶

نکاتی کاربردی در این گام	۴۷
برای من هم سخت است	۴۷
اثر یک تذکر	۵۰
گام سوم: توجه به اهمیت مدرسه در تربیت	۵۱
راهکارهای مربوط به این گام	۵۲
خیلی مراقبت داشتم	۵۴
مسیحی به اذان گوش می داد	۵۵
دختران بهشتی	۵۶
گام چهارم: توجه به نقش معلم در تربیت	۵۷
یادآوری	۵۸
معلمی شایسته	۵۹
وظایف پدر و مادر در این گام	۶۰
نکاتی کاربردی برای معلمان محترم	۶۱
فرشته های آسمون	۶۱
قضاوت عجولانه	۶۲
گام پنجم: برگزاری جشن تکلیف	۶۴
خاطره ای تکان دهنده	۶۵
نکات کاربردی	۶۷
جشن مخفی	۶۸
جشن هرساله	۶۹
گام ششم: آموزش معارف دین	۷۱
نکته	۷۴
راهکارهایی عملی	۷۵
چند نمونه ساده	۷۵
صبر در آموزش	۷۸
بازگشت به مشهد	۸۰
نمونه شعر زیبا	۸۲
اولین نمازی که خوانده ام	۸۳
شاخص	۸۴
برگ ریزان	۸۴
گام هفتم: عادت دادن به نماز و خواندن نماز قضا	۸۵
مسئله شرعی	۸۷